

JANA JURÁŇOVÁ
Anna K. esete

„Döbbenet! Anna K. a vonat alá vetette magát!” – hirdették a címloldalak. Hogyan lehetséges ez? Hiszen olyan nyugodt és kiegyensúlyozott volt; mi történhetett? Mindene megvolt, semmiben nem szenvedett hiányt. Férjezett volt, ráadásul kétszer is, gyerekei voltak, egy idősebb fiú meg egy egészen kicsi lányka. Gazdag volt, társaságban közkedvelt. Akkor miért?

Anna valahogy ilyenförmán képzelte új filmjének elejét. A konfliktus adott: a szerző, tipikus férfi, nem képes megérteni a nőt, akit ő teremtett, saját regénye főhősét. Mert hiszen mi oka lett volna az öngyilkosságra? Hacsak azért nem, hogy így büntesse meg a nőt nem szokványos viselkedéséért. Hány ilyen nő él a valóságban boldogan, s fel sem merül bennük, hogy önkezüik által távozzanak az árnyékvilágból. A társadalom két-színűsége sodorta öngyilkosságra? Az elszigeteltség, a megbecsülés hiánya? Lelkileg annyira labilis volt, hogy nem tudott úrrá lenni a nem könnyű, de azért nem is annyira nehéz helyzeten, hogy így kellett... Vagy az egész csak képzelődés, rossz konstrukció? Annyi bizonyos, hogy Anna K. öngyilkos lett. A vonat alá vetette magát, mindenki tudja. De senki nem tudja, miért. Egyesek tudni vélik, hogy Anna K. szerelem miatt dobta el magától az életet. De hát ki hinne el ilyesmit? Szerelem miatt eldobni az életet. Hihető ez? Vagy nem hihető? Szóval, röviden foglaljuk össze:

A vonat az állomáshoz közeledik. Ha jó filmet akarunk, vonatfelvétellel kell kezdődnie. Minden film, mely vonatfelvétellel kezdődik... és így tovább. Indul a történet, az alak életre kel, és ugyanakkor... De ne szaladjunk előre.

A vonat befutott. Semmi különös. Az állomás koszos, összeköpködött. Anna leszáll, és sajnálja, hogy nem autóval jött. Most akkor nem állna válaszut előtt: taxi vagy tömegközlekedés? A hangosbemondó recseg. Egy nótászerűség hallatszik, afféle helyi himnusz, minden városnak van ilyene, annak a nótának a szövege alapján, mely épp azt a várost énekli meg. Anna taxiba száll. A lakás, melyben az elkövetkező néhány napot eltölti, nincs ugyan messze, de a bőrdöngye nehéz, ő meg fáradt. A taxi az állomás fölötti felüljárón halad. Anna önkéntelenül lenéz, s látja, amint egy középkorú férfi épp abban a pillanatban a vonat alá ugrik. A taxis is látja: a fejéhez kap, de azért kíváncsi, mi is történt, és mi lesz ebből. De meg nem állhat, mögötte is autót vezetnek. Anna felismerte azt a fickót, aki a vonat alá ugrott. Leszálláskor vette észre. Olyan egyszerű ember volt,

kezében aktatáska, nyilván munkából jön, alighanem ingázó, gondolta. Az arca sápadt volt, fáradtnak tűnt és zavarodottnak, mégis nagyon elszántan lépkedett. Miért véste így az emlékezetébe? A jelzőőr pirosra vált, a taxi lassan araszol a délutáni csúcsforgalomban. Néhány másodperc múlva mentőautó szirénája hallatszik. A taxi felugrat a járdára.

– Már jönnek érte – jegyzi meg. – Mindig, ha mentőt látok, az jut eszembe, valaki született vagy meghalt. Most inkább az utóbbiról lesz szó. De tudja, nem is igen csodálkozom az öngyilkosokon. Persze, ez még élhet, ha mentő jött, különben halottaskocsit hívtak volna... Vagy hogy a halottkém?

– Borzasztó – mondja Anna.

– Világos, hogy az...

Aztán mindketten hallgatnak. Anna szeme előtt felidőződik a magatehetetlen test mozgása, nagyon különös mozgása, aztán vége.

– Este biztos mutatják majd a tévében – jegyzi még meg a taxis. – Holnap meg a fekete krónikában, tutira. És talán valamelyik bulvárlap címloldalán is... Reggel, mikor pirosat kapok amannál a nagy kereszteszódésnél, veszek egyet én is, de mondhatom, hányinger. De hát ez van. Annak a pasasnak, aki a vonat alá ugrott, már kinyalhatják a... tudja, mit.

Anna fizet, kiszáll, ki a szabadba. Ott még jobban fuldokol. A filmjén gondolkodik, a forgatókönyvön, melyet egy nagyon régi könyv alapján ír... Nem szeretné, ha filmjének bármi köze volna is a valósághoz, ahhoz, melyet él, vagy melyet, amint látja, mások élnek. Nem akar idegen életek kifosztója lenni. Sem a sajátjáé. Tisztességes akar lenni. Nem akar senkit megbántani. Csak részletekbe menően meg akarja vizsgálni annak a múlt századi szerzőóriásnak a konstrukcióját. Semmi többet. De tényleg semmi többet.

Reggel vesz egy újságot. A címloldalán: „Döbbenet! Anna K. bátyjának házassága zátonyra futott!” Annán döbbenet lesz úrrá. Ezt hogyan tudhatták meg? Ő senkinek nem említette... Tovább olvas: „A felső tízezerhez tartozó – Anna belegondol ebbe a számba – jól ismert családban döbbenetes dolgok történnek. Anna K. reklámügynökség-tulajdonos bátyjának, az ismert színésznak a felesége egy napilapunkhoz közeli forrás szerint ma reggel azzal fenyegette meg a férjét, hogy elköltözik otthonukból. Értesüléseink szerint a feleség teljesen kiborult, fel sem öltözött, meg sem mosdott, egyre csak a férjét szidta. A férj nagyon ideges volt, s mint az egy más forrásból kiszivárgott, ma reggel késvé jelent meg a színházban, ahol egy új darab főszerepét próbálja. A családi perpatvar este tetőzött, amikor kiderült, hogy a gyerekek egész nap nem ettek semmit, mert róluk mind-

ketten megfeledkeztek. A feleség egész nap az ágyat nyomta, mert aznap férje kabátzsebében egy titkos románcot leleplező levélre bukkant.” Anna K. eldobja az újságot, teljesen feledve, hogy a vonat alá vetődő férfiről keresett benne hírt. Csupa borzalom a világ. Azt latolgatja, kicsoda árulhatta el a szerkesztőségnek, hogy a bátyja... Hogy a sógornője... De hiszen Anna is kihasználta ilyen forrásokat. A bátyjáról szóló cikk alatt ez a figyelemfelkeltő szöveg állt: „Többet tud? Bármilyen információt megveszünk Öntől, jelentkezzen! Ha fényképe vagy videofelvétele van...”

Rémület lett rajta úrrá. Bátyja gyerekei még nem járnak iskolába, szerencsére. Forrás bárhol akadhat, s ő maga is jól megfizette főszerkesztő korában. Újkori besúgás: valaki lerészegedik, s másnap már hozzák a képét a lapok. Persze csak akkor, ha közismert személyről van szó. Az átlagember leihatja magát a sárga földig, és semmi, akkor se írnak róla a lapok, ha fizetne érte. Anna ezért sem fogyaszt alkoholt nyilvános helyen, és fogadásokon azért nem eszik, nehogy tele szájjal lencsevégre kapják. A bulvárnak köszönhetően, melynek szabályait ő is segítette kialakítani, ma erényes életet él, legalábbis külsőleg, bár önmagában ez még nem garantál sikert.

Anna szerényen megreggelizik. Az újságot az asztalon hagyja, majd még átlapozza, de most sietnie kell a sógornőjéhez. Lakást kölcsönzött, hogy ne kelljen szállodába mennie. Nem szeretné sógornője gondjait szaporítani, szegénynek elég a maga baja. Anna bátyja nagy szoknyavadász, ezt Anna régóta tudja. Persze, ha nem volna ismert személyiség, semmi gond, de így... Neki meg mindegy, a rongyrazó bonvivánjának. Csak röhög. „Nem érdekel a bulvársajtó” – szinte hallja a választát. Annának vele is, a sógornőjével is beszélnie kell, megígérte. De a reggeli kávé mellett ezzel most nem fárasztja magát. Az új forgatókönyvén fog gondolkodni. Kísérti a történet, ez a rossz végű történet, Anna K.-é, az unalomig ismert főszereplőé, aki egyben sok-sok olvasónapló főszereplője is. Története ma már az interneten kereng, s bárki letöltheti anélkül, hogy el kellene olvasnia a regényt. A regényt, mely egy nőről szól, aki szerelmi csalódottságában vonat alá vetette magát. Anna a névrokonára gondolt. Miért nem talált más kiutat? Lehetett volna a regénynek normális vége is. Annának muszáj lesz megértenie a nő sorsát – megértenie a maga módján, s értelmeznie, hogy elkészíthesse róla a filmjét. A hön áhított filmet. A forgatókönyv még mindig nem állt össze benne. Az epizódok nagy mozaikképet kezdnek kirajzolni. Ezt élvezi. A híres író is mozaikká rakta össze szereplőinek sorsát. Ő is biztos élvezte. Anna most az unalomig ismert boldogtalan nő sorsán gondolkodik, a maga módján.

Persze, más is foglalkoztatja. Például hogy most mindjárt a bátyja házasságának helyrehozásában fog segíteni.

Lássuk csak, mi is történt abban a regényben! Ezt még az úton, a vonatban jegyezte föl magának: *Dolly, Anna K. sógornője a történetek ellenére szerette férjét, Anna bátyját. Szüksége volt valakire, aki a férjével összebékíti, utóvégre magától mégsem bocsáthatott meg neki. Ehhez kellett egy közvetítő, pontosabban egy közvetítőnő. Ebben hallgatólagosan a férje is támogatta, így esett a választás Annára. Anna pedig vállalta a békebíró szerepét. Előbb a sógornőjét sajnálgatta, igazat adva neki, de megemlítve, hogy a gyerekeknek apára van szükségük. Sógornője hajdani érzelmeire próbált hatni, végül is, a bátyja máig vonzó alak (ellentétben a sógornőjével, aki szült, a bátyja nem szült, csak nemzett). A bátyját pedig megróttta a viháncolása miatt, és segített neki a kellően vezeklő hangnem megtalálásában. Azért tette, mert szívesen volt az emberek segítségére. Az ember, kivált ha nő, rögtön jobban érzi magát, ha másvalakin segíthet. Ezt a filmben valahogy hangsúlyozni kellene. A nő jobban érzi magát, ha egy magához hasonló szerencsétlenül segíthet. Különösen akkor, ha ő épp abban a pillanatban nem annyira szerencsétlen. A segítség olyan emberi és szükségszerű, mért ne segítsen, neki ez nem kerül semmibe. Hiszen gyönyörű, fiatal, híres, körülrajongott – nyugodtan segíthet a sógornőjén. Dolly lehetetlen alak, de Anna ezt nem érezteti vele. Ez is olyan emberi, olyan nőies. Kirándul egy másik városba, leporolja egykori kapcsolatait, újakra is szert tesz. Lám, a sors is meghálálja az ő jóságát: még szeretőt is talált magának, pedig nem is tervezte. Eddig rendben, van eleje és veleje. Annának most lazítania kell, ezért átkapcsol a világhálóra. Megint a bátyjáról szóló cikkekre akad rá, a cikk alatt 145 hozzászólás:*

:látátok, hogyan nézett ki az a szerencsétlen felesége, amikor lefotózták a házuk előtt? kócos hajjal, kisírt szemmel, 10 évet öregedett... – pako

:szerencsétlen... ezt művelni vele, a férje egy disznó, de máskülönben tényleg jó pasas. – meggi

:meggi, téged nem kéne sokat gyözködni, mi? – dídzséj

:köpök az olyanokra, akik ha elválnak, nem fizetnek tartásdíjat... – meggi

:arra számítás, hogy elváljak? libuska vagy – seperc

:az asszony nem fogja elengedni, most azzal fenyegeti, hogy kirúgja, vagy elhagyja, de a pali nélkül ő egy nulla, minek magyarázam. – pusszantás

:pusszantás, te nézed a szappanoperákat, ugye? – 8 óra

:csak annyit mondhatok: szegény gyerekek – jozef, négy gyerek apja

:hát valóban. – pizmos
 :sajnálom a feleséget, de nem kéne ilyen szegénykének beállítania magát... – eva
 :nem állította be annak magát, tényleg ilyen szegényke – galóca
 :még a neve is ugyanaz, mint annak a klónozott báránynak, amelyik földobta a patáját – 8óra
 :figyelj, 8óra, valahogy nagyon produktív vagy, a báránynak nincs is patája. vagy van? nem tudom. – dezsó a dézsa mellől

***

Anna abbahagyja a böngészést, megcsömörlött. Nem kellett volna rákattannia a fórumra. Mit is írtak? Hiszen a sógornőjét nem is úgy hívják... Megborzong. Tán csak úgy rémlett neki. Fel kéne őt hívni és megnyugtítani. Aztán a bátyját is, vagy fordítva. Idegesen tovább olvassa az internetes újságot. *Fekete krónika:*

„Döbbenet! Baleset történt tegnap N. város főpályaudvarán. Egy váltókezelő, több gyermek apja szerencsétlen véletlen folytán a vonat alá esett. A mozdony kettészakította a vasutas testét, a helyszínen tartózkodó utasokat sokkolta az eset.”

Anna gondolkodik. Tehát ez nem az a férfi volt, aki merengve s megítélése szerint zavarodott arkifejézésel a sínek mellett lépkedett. A vonat alá ugyanis váltókezelő esett. Anna meg azt hitte, öngyilkosság volt...

Közelet: „Anna K. N. városba érkezett. »A pályaudvaron épp az érkezésemkor tragikus baleset történt, ami rossz előjelnek tűnik« – mondta lapunk munkatársának. S bár Anna K. nem árulta el jövedele célját, biztos forrásból megtudtuk, hogy látogatása bátyja családi váltságával függ össze.”

Honnan tudják ezt? Ráadásul senkinek nem nyilatkozott. Az állomáson se ismerőst, se újságírórt nem látott. De hát miért is csodálkozik ezen, jól tudja, hogy mindent ki lehet kutatni.

Friss levegőre vágyott. Megy a sógornőjéhez. Legálább sétál egyet.

- Láttad? Aki a címdoldalon van.
- Tényleg. De alig hasonlít rá. Hallod! Ezek aztán...
- Ne irigyeld.
- Nem irigylem.

Anna K. úgy tesz, mint aki nem hallja, közben feszülten figyel. A pénztárnál álldogáló nők a bulvársajtóban lapozgatnak, kommentálva a híreket. Anna az egyik lap címdalán megpillantja az arcát. Végre sorra kerül, fizet, s eltűnik az üzletből.

A sógornőjét nem találta otthon, noha konkrét időpontban egyeztek meg. Ez furcsa. Anna már beleélte magát a megmentő szerepébe. Kedvetlen. Visszatér a kölcsönlakásba. Rosszkedvű, mert ezzel a kirándulással

csak az idejét vesztegette fölöslegesen. Minden telefont kikapcsol, ledől az ágyra. Tekintete a szobát pásztázza. Seholy egy könyv, semmi. Eszébe jut, hogy bőröndjében ott az a regény. Előveszi. Első kötet. Visszafekszik, olvas. Próbál benne párhuzamokat találni a mai világgal. Nemesség. Eszmék. Korrupció. Disznóság. Alakoskodás. Naivitás. De vajon fontos-e még mindez. Annán reménytelenség lesz úrrá. A főhős ma már aligha vetné magát vonat alá. S ha mégis, biztosan nem azért, amiért Anna K. tette. Miért tette? Minden telefonja kikapcsolva, mégse tud összpontosítani.

Este megint bekapcsolja a telefonokat. Rengeteg nem fogadott hívás.

Villog a kijelző. Ismeretlen szám. Felvegye?

– Hisz a végzetes szerelemben? – Ha tudta volna, nem veszi föl. – Ugyanis erről készítettünk egy felmérést.

– S ha nem óhajtok válaszolni?

– Akkor beírom, hogy nem óhajtott... No de valami csak eszébe jut. Pár szóban, egy mondat is elég.

– Úgy gondolom, hiszek. Bár ugye, nehéz megítélni... Hány végzetes szerelem lehetséges...

– Ez kitűnő válasz, nagyon szépen köszönöm.

Anna K. megint kikapcsolja a telefonjait. Kinyitja a bőröndjét. *Olvasónapló.* A sajátja. Csak úgy odacsomagolta ezt is. Évtizedek óta nincs mersze belenézni. Az olvasónaplóba Anna K. történetét jegyezte föl, az akkor még nem egyenletes kézírásával:

Anna a szoknyapecér fiútestvére házasságát jött megmenteni. Dollyt akarta megvigasztalni. Nem tudom, sikerült-e ez neki.

Kittynek Vronszkijhoz kellene férjhez mennie. Vronszkij az állomáson találkozott Annával. Úgy tűnik, kölcsönösen megtetszettek egymásnak. Tolsztoj legalábbis így találta ki. Anna nagyon sajnálta a szerencsétlenül meghalt váltókezelőt. Felvetette, hogy gondoskodni kellene a családjáról. Vronszkij ezt azonnal meg is tette, mégpedig úgy, hogy Anna tudjon róla. Vagy Tolsztoj akarta így? Vronszkij titokban tette meg, de Tolsztoj felhívta főhőse figyelmét Vronszkij nemeslelkűségére. Pontosabban Tolsztoj becsapta őt, mert Vronszkij korántsem volt annyira nemes lelkű, csak el akarta nyerni Anna tetszését, mint ahogy meg is tetszett neki, mert Tolsztoj így rendezte el. Egyébként Tolsztoj nagyon eszményinek ábrázolja Annát, az összes többi nő ostoba vagy dög. Alighanem tudott valamit a nőkről. Bár, a férfiakat se kíméli. Egy szó, mint száz: realista volt. Anna öngyilkosságának semmi értelme. Azzal a fiával pórul járt, de volt még egy gyermeke, s volt egy férfi, akit szeretett. Tulajdonképpen mit is tudok Anna Karenináról? Előbb férjhez megy egy férfihoz, akit nem szeret, a társaság az igazi eleme, s amikor

utóbb ellehetetlenül a társas életben való szereplése, megöli magát. Azért öli meg magát, mert életét nem tudja kitölteni egy férfit, noha az szereti őt, s ő is a férfit? A társadalom nem tudott neki megbocsátani, fiával nem érintkezhetett. Nem világos, mi esett nagyobb súllyal latba. Viszonya lányához, második gyermekéhez sokkal hűvösebb. Tolsztoj a sorok közt ítélkezik: eszerint Anna a rosszabb, mert lányt szült, Kitty a jobb, mert senkihez nem volt hűtlen, s ezért ő fiút szült.

Kitty gondos teremtés, iparkodó, férjének mindig kedvében jár; noha a szerző nem titkolja, hogy bizonyos értelemben megveti őt: olyan, mint a gyerek, butuska, ösztönös, de igyekszik olyan nő lenni, amilyenek egy nőnek lennie kell. Anna folyton más, mint amilyenek lennie kellene. Sokkal érdekesebb, de erre mindig ráfizet. Nem teljesen világos, vajon Anna sorsa a képmutató társadalom kritikája-e, vagy ezzel együtt annak a nőnek a kritikája is, aki azt csinál, amit akar. Magányos óráiban Anna gyermekkönyvet ír: A lányok művelődésének kérdése érdekli. Határozott véleménye van, de ezt nincs kivel megosztania. Helyzetét nem hajlandó a maga teljes veszélyességében látni, nem akarja felfogni, s nem tesz semmit, mint aki már arra készülődik, hogy a megoldás úgyis az öngyilkosság lesz...

Anna végképp nem emlékszik arra, hogy hajdanán ilyen feljegyzéseket készített Anna K.-ről. Habozik, vajon olvassa-e el újból a regényt. Sőt azt sem tudja, érdemes-e ezt a filmet tervezgetnie. Az új interpretációt. Habozik, vajon hagyja-e továbbra is kikapcsolva a telefonjait. Holnap úgyis be kell kapcsolnia őket. Lehajtja fejét. De nem tud aludni. Felkel, s hogy meg ne bolonduljon, elkezd írni Anna K. életét. Egy nő életét, aki ma él, s akit utolért egy ismert regényhős sorsa. Csak akkor tudja kipróbálni a szerző konstrukciójának tartósságát, ha Anna K.-t áthozza a jelenbe. Nem biztos a sikerben. Ideges. De tudja, hogy meg kell kísérelnie. Így hát belekezd: **Anna K. ismert rendező. Bátyja színész. Bátyjának házassága csaknem tönkrement, vagy teljesen tönkrement. Bátyja magánéletének minden intim részletét, később pedig Anna magánéletének**

minden részletét kiteregyti a bulvársajtó. Annát körülveszi a bulvármédia, de ebben a környezetben ő otthonosan mozog, valaha ugyanis egy ilyen bulvárlap főszerkesztőjeként dolgozott; nagyon is jól tudja, hogyan készül a bulvár. Az unalomig ismert, majd végül magát a vonat alá vető Anna K. történetének átiratában a bulvármédia módszereit fogom alkalmazni. Például. Az Anna K. haláláról szóló hír megjelenik a sajtóban: „**Döbbenet! Anna K. a vonat alá vetette magát!**” Talán így sikerül megfejtennem, miért is tette valójában. Van egyáltalán valami párhuzam az egykori és a jelenkori Anna K. között? Hiszen azok a határok, melyeket Anna K. a maga idejében átlépett, ma már rég leomlottak. A bulvár tele van sikamlós esettel, ezekkel eteti a nyilvánosságot. A férjét elhagyó nő esete nagyon banális. Közben meg annyira izgató. Mert hiszen mi van, ha az az öngyilkosság csak egy nagy félreértés? Mi van, ha nem is akarta megtenni, de a szerző belehajszolta? Mert ez volt vele a szándéka. De mi az én szándékom?

Tehát előlről. Élesben, mondta magának elszántan. Új dokumentumot nyitott, s írta: **Anna K. vonat alá vetette magát. Senki nem tudja, miért. Egyesek szerint szerelem miatt dobta el magától az életet. Hihető ez? Szerelem miatt – eldobni az életet? Hogy történhetett? A vonat az állomáshoz közeledik. Ha jó filmet akarunk, vonatfelvétellel kell kezdődnie. Minden film, mely vonatfelvétellel kezdődik... Az állomás koszos, összeköpködött. Anna leszáll, és sajnálja, hogy nem autóval jött...**

Csak hová vezet ez, jut eszébe. Hová jutok, ha hagyom magam azzal a sorssal és a sors körülményeivel vezetett? Anna kissé fél. Befogjon egyáltalán? Másként is hozzáállhatna. Határozottan megragadni Anna K. sorsát, s nem hagyni, hogy kicsússzon a keze közül. Hogy jó irodalmat csinálhasson belőle. Hiszen az irodalom az irodalom, az élet pedig élet.

Csanda Gábor fordítása

Macsovszky, Peter (1966, Érsekújvár) költő, prózaíró, kritikus, közíró, műfordító. Szlovák, képzőművészet és angol szakon végzett Nyitrán, majd a Szlovák Tudományos Akadémia munkatársa lett. Felváltva él Pozsonyban és Érsekújváron. Kísérletező költő, első verseskönyve 1994-ben jelent meg (*Strach z utópie – Félelem az utópiától*). Magyarul írt versei a Kalligram kiadónál jelentek meg (Álbonctan, 1989; Kivéve, 2000; Hamis csapdák könyve, 2002). Richard Brautigan, illetve Hamvas Bélát, Márai Sándort és másokat fordított szlovákra.

Juráňová, Jana (1957, Szenic) próza- és színműíró, irodalom- és színikritikus, szerkesztő, műfordító. Angol–oros szakon végzett a pozsonyi Komenský Egyetemen, majd színházi dramaturg volt Nagyszombatban, később a Slovenské pohľady című irodalmi folyóirat szerkesztője, illetve a Szabad Európa Rádió kommentátora. 1993-ban másokkal együtt megalapította az Aspekt című feminista kulturális folyóiratot, melynek máig felelős szerkesztője. Színpadi művek után 1993-ban mutatkozott be első prózakötetével (*Zverinec – Állatsereglet*). A kortárs szlovák irodalom feminista áramlatának jeles képviselője. Orosz írókat, illetve Virginia Woolfot fordította anyanyelvére.